

AgriSafetyNet

Agricultural Safety Through Lifelong Learning

2019-1-SK01-KA202-060645

Moduł 1

PODSTAWOWE POJĘCIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY W ROLNICTWIE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Moduł 1 - Podstawowe pojęcia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie

0. Słownik niektórych kluczowych pojęć użytych w module

ZDROWIE

Zdrowie to promowanie i utrzymywanie najwyższego stopnia fizycznego, psychicznego i społecznego dobrostanu pracowników we wszystkich zawodach. [Międzynarodowa Organizacja Pracy]

HIGIENA PRACY

ochrona zdrowia w miejscu pracy powinna mieć na celu: promowanie i utrzymanie najwyższego stopnia dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego pracowników we wszystkich zawodach; zapobieganie zagrożeniom dla zdrowia wśród pracowników wynikającym z warunków ich pracy; ochronę zatrudnionych pracowników przed zagrożeniami wynikającymi z czynników szkodliwych dla zdrowia; umieszczenie i utrzymanie pracownika w środowisku pracy dostosowanym do jego możliwości fizjologicznych i psychologicznych; oraz, podsumowując, dostosowanie pracy do człowieka i każdego człowieka do jego pracy. [Międzynarodowa Organizacja Pracy; Światowa Organizacja Zdrowia]

BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENA PRACY

Bezpieczeństwo i higiena pracy to dziedzina zdrowia publicznego, która bada tendencje w zakresie chorób i urazów pracowników oraz proponuje i wdraża strategie i regulacje mające na celu zapobieganie im. Jego zakres jest szeroki i obejmuje wiele różnych dyscyplin - od toksykologii i epidemiologii aż po ergonomię i zapobieganie przemocy. [Uniwersytet w Iowa]

RYZYKO ZAWODOWE

zagrożenie zawodowe jest ryzykiem doświadczanym w miejscu pracy. Zagrożenia zawodowe mogą obejmować wiele wariantów, w tym zagrożenia chemiczne, biologiczne, psychospołeczne i fizyczne. [Departament Pracy Stanów Zjednoczonych]

CHOROBA ZAWODOWA

Choroba zawodowa to każda choroba nabyta przede wszystkim w wyniku narażenia na czynniki ryzyka wynikające z działalności zawodowej. Choroby związane z pracą mają wiele przyczyn. Część z nich, razem z innymi czynnikami ryzyka, może odgrywać znaczącą rolę w rozwoju takich przypadłości. [Światowa Organizacja Zdrowia]

1. Praca i zdrowie

Wiadomym jest, że rolnictwo jest jednym z najważniejszych sektorów na świecie - pod względem zaopatrzenia w żywność - ale także pod względem zatrudnienia wielu pracowników. Rolnictwo jest jedną z branż o wysokim ryzyku narażenia na warunki pracy lub czynniki, które mają wpływ na zdrowie. Rolnictwo zatrudnia około miliarda pracowników i jest uważane za jeden z najbardziej niebezpiecznych obszarów zarówno w krajach rozwijających się, jak i rozwiniętych. Odnotowuje się w nim bardzo wysokie wskaźniki przypadkowych zgonów, chorób związanych z pracą i urazów.

Zanim przejdziemy do dyskusji na temat zdrowia w odniesieniu do rolnictwa, należy najpierw wyjaśnić, czym w ogóle jest zdrowie i higiena pracy.

Zanim przejdziemy do dyskusji na temat zdrowia w odniesieniu do rolnictwa, należy najpierw wyjaśnić, czym w ogóle jest zdrowie i higiena pracy.

Międzynarodowa Organizacja Pracy twierdzi, że **"zdrowie to promowanie i utrzymywanie najwyższego stopnia fizycznego, psychicznego i społecznego dobrostanu pracowników we wszystkich zawodach"** (Międzynarodowa Organizacja Pracy - MOP). Innymi słowy, zdrowie jest tym, co pozwala na utrzymanie dobrego samopoczucia psychicznego i fizycznego.

Międzynarodowa Organizacja Pracy i Światowa Organizacja Zdrowia przyjęły wspólną definicję ochrony zdrowia pracujących, która brzmi: **"ochrona zdrowia pracujących powinny skupiać się na: promowaniu i utrzymaniu najwyższego poziomu dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego pracowników we wszystkich zawodach; unikaniu pogorszenia stanu zdrowia pracowników z powodu warunków pracy; ochronie pracowników w trakcie zatrudnienia przed zagrożeniami wynikającymi z czynników szkodliwych dla zdrowia; umieszczeniu i utrzymaniu pracownika w środowisku pracy dostosowanym do jego możliwości fizjologicznych i psychologicznych; oraz, podsumowując, dostosowaniu pracy do człowieka i każdego człowieka do jego pracy"** (Encyklopedia BHP).

Podsumowując, kwestie zdrowia i bezpieczeństwa skupione są na następujących kwestiach:

- minimalne standardy dla miejsc pracy
- wibracje
- azbest

- pola elektromagnetyczne
- środki biologiczne, chemiczne i fizyczne
- pracownice w ciąży i osoby młode
- wyświetlacze ekranowe
- środki ochrony osobistej
- hałas
- ręczna obsługa maszyn
- sprzęt roboczy
- znaki ostrzegawcze
- tereny ruchome (budowa).

Wypadki przy pracy w rolnictwie stanowią duży problem. Rolnicy, członkowie rodzin, pracownicy gospodarstw rolnych i dzieci są bardziej narażeni na ryzyko niż w większości innych zawodów. Wypadki związane są z pracą z bydłem, udziałem ciągników, przyczep, kombajnów, maszyn do przetwórstwa pasz i innych urządzeń często zdarzają się w pracach polowych w rolnictwie. W pracach ogrodniczych i leśnych ludzie również są narażeni na znaczne niebezpieczeństwa.

2. Zagrożenie dla bezpieczeństwa pracy

Niebezpieczeństwo pracy to sytuacja, która może zaszkodzić pracownikowi. Zagrożenia w pracy można podzielić na dwie główne kategorie. Pierwsza to zagrożenia powodujące wypadki, w wyniku których pracownicy doznają obrażeń fizycznych, a druga to te, które prowadzą do rozwoju chorób. Zawody rolnicze wymagają naprawdę dobrych informacji na temat zagrożeń dla ich bezpieczeństwa i zdrowia. Na szczęście świadomość tego rośnie wśród specjalistów ds. bezpieczeństwa.

Kontrola zagrożenia to proces sprawdzania i oceny zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa wynikających z niebezpieczeństw w miejscu pracy.

Jest to stałe i systematyczne badanie wszystkich aspektów pracy. Należy przy tym wziąć pod uwagę:

- czy możliwe jest wyeliminowanie zagrożeń;
- co mogłoby spowodować obrażenia lub szkody;
- jakie środki zapobiegawcze lub ochronne są lub powinny być stosowane w celu kontroli ryzyka (Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy: <https://osha.europa.eu/pl>).

Istnieje 5 etapów przeprowadzania oceny ryzyka:

1 Identyfikacja i rejestracja zagrożeń

2 Ocena zagrożeń w celu określenia poziomu ryzyka

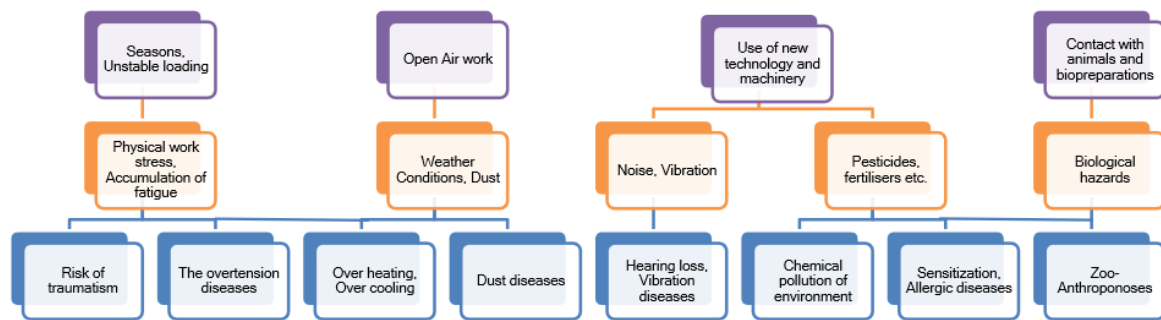
3 Określenie środków zapobiegawczych i ochronnych

4 Podejmowanie działań

5 Monitorowanie i inspekcja

Pracownicy wykonujący prace są najbardziej narażeni na niebezpieczeństwo. Jeśli zagrożenia nie są kontrolowane w miejscu pracy, zatrudnieni mogą:

- zostać ranni w wypadku;
- stać się niepełnosprawni;
- zapaść na poważną chorobę;
- umrzeć.

Źródło: <https://slideplayer.com/slide/6271563/>

Jeśli chodzi o zagrożenie pracy w rolnictwie, są to czynniki chemiczne (środki ochrony roślin i nawozy), biologiczne (mikroorganizmy zakaźne, pasożyty, a także uczulenia) oraz zagrożenia związane z działaniem różnych czynników fizycznych. Pracownicy rolni ulegają wypadkom przy pracy z udziałem maszyn rolniczych, zatruwają się pestycydami i innymi środkami agrochemicznymi.

Praca w rolnictwie jest z natury bardzo wymagająca fizycznie. Ryzyko wypadków zwiększone jest przez zmęczenie rolników, źle zaprojektowane lub stare narzędzia, trudny teren (stromy, mokry), narażenie na ekstremalne warunki pogodowe. Problemy te potęguje fakt, że na terenach wiejskich warunki pracy i życia przeplatają się, ludzie nie kończą pracy w polu po 8 godzinach, jak to ma miejsce w innych zawodach. Rolnicy produkujący na własne potrzeby, kontrahenci rolni i ich rodziny mieszkają na obszarach wiejskich, gdzie istnieje wiele środowiskowych skutków ubocznych związanych z wyżej wymienionymi zagrożeniami. Zazwyczaj niebezpieczne środowisko pracy mogą stworzyć: bardzo długi czas pracy, korzystanie ze sprzętu i maszyn o dużym potencjale wyrządzenia poważnych szkód oraz narażenia na ekstremalne warunki pogodowe. Należy również zauważyć, że niestety wielu pracowników jest zatrudnionych sezonowo i bardzo często nielegalnie. Pracownicy rolni zwykle nie mają zapewnionego szkolenia w zakresie bezpieczeństwa. Wszystko to zwiększa ryzyko wypadków w tym sektorze.

Source: Pixabay <https://pixabay.com>

Zagrożenia dla zdrowia rolników obejmują:

- **Narażenie na działanie stosowanych w gospodarstwach rolnych środków chemicznych, takich jak pestycydy i nawozy, jak również na działanie toksycznych gazów, które mogą być wytwarzane w wyniku powszechnych praktyk rolniczych**
- **Upadki z drabin, pojemników na ziarno, upadki z wyposażenia gospodarstwa lub innych wysokości**
- **Ekspozycja na promienie słoneczne, które mogą powodować raka skóry**
- **Narażenie na wysoki poziom pyłu mogącego zawierać pleśń, bakterie i odchody zwierzęce**
- **Uszkodzenia stawów i więzadeł, które mogą prowadzić do stanów zwyrodnieniowych wpływających na mobilność**
- **Narażenie na głośne dźwięki (odgłosy maszyn i urządzeń), które mogą prowadzić do utraty słuchu**
- **Ryzyko udaru cieplnego, odmrożenia lub hipotermii wskutek pracy na zewnątrz w ekstremalnych warunkach pogodowych**
- **Ryzyko obrażeń ciała spowodowanych obsługą sprzętu rolniczego i pojazdów mechanicznych**
- **Ryzyko obrażeń w wyniku pracy z bydłem**
- **Ryzyko porażenia prądem obsługując duże urządzenia, które mogą zetknąć się z napowietrznymi liniami energetycznymi**

- **Stres spowodowany czynnikami środowiskowymi, takimi jak susze, powodzie, pożary, szkodniki, choroby roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, a także długi czas pracy, problemy finansowe oraz poczucie izolacji i frustracji**

Źródło: Pixabay <https://pixabay.com>

W sektorze rolniczym istnieje kilka rodzajów pracowników narażonych na ryzyko zawodowe:

Młodzi pracownicy są bardzo często pozbawieni doświadczenia. Są oni zazwyczaj impulsywni; potrzebują szkolenia i nadzoru, dopóki nie staną się wystarczająco kompetentni.

Starsi pracownicy są bardziej narażeni na pewne warunki, takie jak pogoda. Mogą mieć również pewne ograniczenia ze względu na wiek lub cierpieć z powodu chorób przewlekłych. Siła ramion, wzrok, słuch, refleks, szybkość poruszania się i zdolności produkcyjne takich osób mogą być zmniejszone. Pracownicy w podeszłym wieku muszą otrzymać pracę, która jest dla nich odpowiednia. Bardzo często należy zapewnić im specjalny nadzór i częste badania lekarskie.

Członkowie rodziny również mogą wymagać pomocy, zwłaszcza będąc bez kompetencji w zakresie wykonywania zadań rolniczych i niewyszkolenia.

Praca dzieci w ogóle powinna być zakazana, jednakże czasami najmłodszy członkowie rodzin rolniczych towarzyszą swoim rodzicom w wykonywaniu zadań. W takich sytuacjach również należy wziąć pod uwagę możliwe zagrożenia i ryzyko. Niebezpieczeństwo musi być wyjaśnione dzieciom i powinno być kontrolowane, tak aby możliwie zmniejszyć ryzyko wypadku.

Najczęstszymi przyczynami wypadków rolnych z udziałem dzieci są:

- upadki z pojazdów;
- upadki z wysokości;
- uderzenie przez poruszające się pojazdy lub przedmioty;
- utonięcie i uduszenie;
- kontakt z maszynami;
- kierowanie pojazdami;
- zatrucie;
- ogień;
- kontakt ze zwierzętami.

Prace w gospodarstwie zabronione dzieciom:

1. kierowanie ciągnikami rolniczymi i innymi maszynami samobieżnymi.
2. przebywania na platformach sadzarek i siewników ziemniaków.
3. obsługiwanie maszyn do przygotowania pasz - sieczkarnie, śrutownice, ugniatarki, mieszalniki, rozdrabniacze.
4. piłowanie (obróbka) drewna piłą tarczową i wykonywanie czynności pomocniczych: podawanie i odbiór materiału, usuwanie trocin.
5. załadunek i rozładunek drewna, ścinka drzew, usuwanie powalonych drzew.
6. wszelkie prace związane z chemicznymi środkami ochrony roślin.
7. prace z wykorzystaniem rozpuszczalników organicznych.
8. załadunek i rozładunek zwierząt, prace związane z ubojem i rozbiorem zwierząt.
9. opróżnianie zbiorników na odpady płynne, usuwanie gnojowicy i zawartości osadników gnilnych.
10. wykonywanie wykopów, rowów i robót ziemnych; prace budowlane i rozbiórkowe.
11. prace w zamkniętych zbiornikach i kontenerach, w silosach na ziarno.

Wszelkie prace na wysokości powyżej 3 metrów na: podestach, drabinach, drzewach, dachach itp. Prace na wysokości powyżej 1 metra nad ziemią/podłogą są pracami niebezpiecznymi i muszą być zabezpieczone przed dziećmi.

12. prace wymagające dużego natężenia hałasu, niewystarczającego oświetlenia i w pomieszczeniach, w których występuje kurz z roślin lub ryzyko występowania szkodliwych czynników biologicznych (roztocza, pasożyty zwierzęce, grzyby).
13. prace związane z podnoszeniem i przenoszeniem ciężkich przedmiotów.

Pracownicy imigracyjni również powinni być brani pod uwagę.

Problemy w komunikacji pomiędzy pracownikami sezonowymi może wynikać z używania różnych języków i może prowadzić do nieporozumień, a nawet do wypadków lub chorób.

W takim przypadku informacje dotyczące bezpieczeństwa i zdrowia muszą być przetłumaczone na odpowiedni dla zrozumienia przez pracowników język.

Należy również wziąć pod uwagę nietypową sytuację. Brak umowy lub zezwolenia na pracę, praca w wymiarze przekraczającym ustawowy limit, nieposiadanie ustawowej ilości godzin i dni odpoczynku - to tylko niektóre przykłady trudności, które pracodawca musi rozwiązać.

Istnieją również pewne różnice kulturowe wśród pracowników imigracyjnych, takie jak dieta czy nawyki związane z pićiem, które w niektórych kulturach mogą być bardzo restrykcyjne.

Religia także może być ważnym punktem dla pracowników, więc dobrze jest dać dodatek na potrzeby religijne.

Znaki w gospodarstwie rolnym są bardzo ważne i mogą przyczynić się do zmniejszenia liczby wypadków. Używa się je do:

- zakazania działania;
- nałożenia obowiązku;
- ostrzeżenia przed niebezpieczeństwem;
- dostarczenia informacji.

Źródło: Pixbay <https://pixabay.com>

Ważne jest zaznajomienie rolników ze znakami, aby znali ich znaczenie a także potrafili je rozróżnić według kształtu i koloru:

- znaki zakazu są okrągłe i czerwone;
- znaki ostrzegawcze są trójkątne i żółte;
- znaki ewakuacyjne są prostokątne i zielone;
- znaki nakazu są okrągłe i niebieskie;

Źródło: Protecting health and safety of workers in agriculture, livestock farming, horticulture and forestry; European Union, 2012.

Wypadki związane z pracą

Osoby pracujące w sektorze rolnictwa są szczególnie narażone na wysokie ryzyko śmiertelnych wypadków przy pracy. Urazy w rolnictwie związane są głównie z uszkodzeniem maszyn i niewłaściwym wykorzystaniem transportu.

Poniżej znajdują się **najczęstsze poważne wypadki w gospodarstwie:**

- **Śmierć w wyniku przewrócenia się podczas użytkowania sprzętu.**
- **Upadek struktur gospodarstw rolnych (stodoły, wiaty, sprzęt rolniczy). Wielu rolników odnosi poważne obrażenia w wyniku przewrócenia się drabin, stogów siana, sprzętu rolniczego, pojemników na ziarno lub innych budynków gospodarskich.**
- **Uwięzienie w zamkniętym pomieszczeniu, które nie ma odpowiedniego poziomu tlenu lub jest zanieczyszczone gazem silosowym/obornikiem (np. pojemnik na ziarno lub silos), co może wywołać uduszenie.**
- **Poważne zranienie i oszpecenie, jeżeli zostaną wciągnięci przez wiertła lub wałki przegubowe.**

Rolnicy mogą odnieść obrażenia szczególnie w wyniku obsługi maszyn związanych z ruchem lub mechaniką, np.:

- wały obrotowe, koła lub tarcze;
- poruszające się punkty zwężenia;
- bębny obrotowe, cylindry kolcowe lub bębny bijakowe;
- ślimaki obrotowe, ślimaki lub spirale w obudowach;
- ruchy posuwisto-zwrotne, oscylacyjne lub ślizgowe.

Źródło: Pixabay <https://pixabay.com>

Główne inicjatywy mające na celu zapobieganie wypadkom w rolnictwie to ulepszenia inżynieryjne, jak również stosowanie środków ochrony osobistej. Bardzo ważne jest także zapobieganie spożywaniu alkoholu oraz regularne kształcenie osób pracujących w tym sektorze. Bardzo ważne jest również zapewnienie specjalnych szkoleń i programów prewencyjnych, które powinny uwzględniać różnice wieku i płci.

Aby zapobiec wypadkom i ograniczyć ich skutki, na miejscu należy przechowywać apteczkę pierwszej pomocy, która w razie potrzeby powinna być natychmiastowo dostępna.

3. Choroba zawodowa

Rolnictwo w każdym uprzemysłowionym kraju jest jednym z najbardziej niebezpiecznych zawodów. Choroby powodowane przez rolnictwo są różne w danych częściach świata, a uwarunkowuje to szereg czynników. Niektóre z nich to: klimat, fauna, warunki życia, gęstość zaludnienia, nawyki żywieniowe, poziom wykształcenia, szkolenia zawodowe, standardy higieny, warunki pracy, jakość i dostęp do usług, rozwój technologiczny i inne.

Bóle pleców i choroby zwyrodnieniowe stawu biodrowego lub kolanowego są najczęstszymi chorobami zawodowymi w rolnictwie. Pracownicy gospodarstw rolnych są narażeni na różne zagrożenia fizyczne w związku ze swoją pracą. Ten rodzaj pracy może również powodować zaburzenia kończyn górnych lub zespół wibracji rąk i ramion. "Ciężkie zawody" mogą również skutkować urazami, takimi jak zwichnięcia, przemieszczenia lub złamania oraz mogą zwiększyć podatność na inne choroby reumatyczne, np. reumatoidalne zapalenie stawów. Choroby układu oddechowego są równie częstym problemem wśród pracowników rolnych, który zwykle powodowany jest przez pył organiczny. Pył ten może pochodzić z produkcji zwierzęcej i z obróbki ziarna lub siana mogących powodować zapalenie oskrzeli czy astmę. Najczęstszą kategorią chorób skóry jest kontaktowe zapalenie skóry, które może występować jako podrażnienie lub alergia. Oparzenia słoneczne i upał są drugą najczęstszą przyczyną chorób skóry wśród rolników.

Źródło: Pixabay <https://pixabay.com>

Narażenie na pestycydy, urazy spowodowane wibracjami, a także utrata słuchu spowodowana hałasem są dominującym problemem wśród ludności rolniczej.

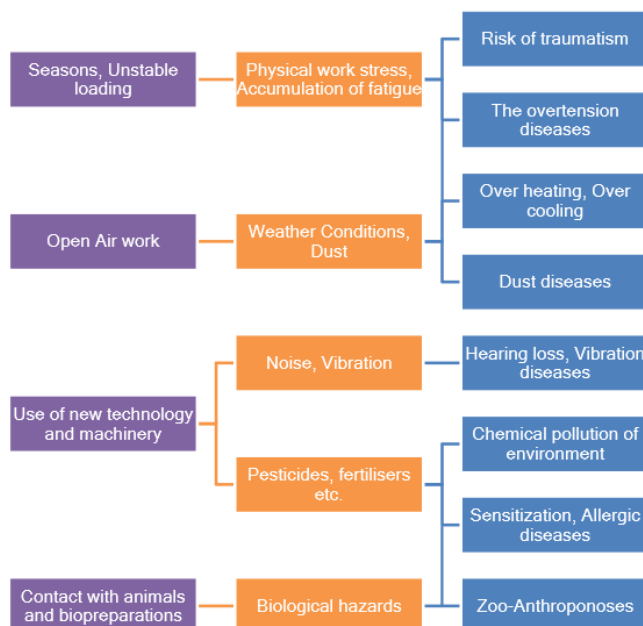
W gospodarstwach rolnych znajduje się wiele niebezpiecznych substancji, które mogą powodować choroby zawodowe. Przykłady **substancji niebezpiecznych** to:

- Substancje chemiczne
- Pestycydy i chemiczne preparaty owadobójcze
- Rozcieńczalne leki weterynaryjne
- Leki weterynaryjne
- Obornik, gnojowica, pleśń
- Farby / środki do konserwacji drewna
- Azbest
- Środki czyszczące / dezynfekujące
- Nawozy
- Paliwa i oleje
- Pył drzewny

Powyzsze substancje mogą spowodować:

- Zatrucie
- Raka
- Choroby przewlekłe
- Zaburzenia żołądka
- Chorobę Parkinsona
- Ciężkie wady rozwojowe płodu
- Śmierć

Occupational Health Problems in Agriculture

Źródło: <https://slideplayer.com/slide/6271563/>

4. Podstawowe ramy prawne związane z bezpieczeństwem i higieną pracy

Ramy prawne związane z bezpieczeństwem i higieną pracy w rolnictwie to bardzo szerokie zagadnienie. W praktyce, istnieją różne podejścia legislacyjne do ochrony standardów pracy i bezpieczeństwa w rolnictwie. Ustawodawstwo obejmuje nie tylko ustawy i rozporządzenia dotyczące tylko pracy w rolnictwie, ale wszystkie ogólne zarządzenia i dyrektywy na poziomie globalnym, jak również na poziomie lokalnym i państwowym. Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy w rolnictwie obejmuje nie tylko ministerstwa pracy i zdrowia, ale także ministerstwa rolnictwa i środowiska, a instytucje te są w większości odpowiedzialne za relacje pracownicze, zatrudnienie, szkolenia w sektorze rolnym, bezpieczeństwo i higienę pracy w rolnictwie, warunki pracy, a także techniczne aspekty produkcji rolnej.

Poniżej znajduje się przegląd zaledwie kilku przepisów prawnych dotyczących bezpieczeństwa pracy w rolnictwie. Zapisy te mają na celu pokazanie, jak szeroki jest zakres prawa w rolnictwie i jak wiele aktów prawnych jest związanych z tym sektorem.

Ochrona zdrowia w miejscu pracy jest uregulowana w **dyrektywie ramowej 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków mających na celu poprawę bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy. Została ona określona przez**

Europejską Agencję Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy jako "dyrektywa ramowa" w sprawie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy. To rozporządzenie upoważnia Radę Unii Europejskiej do przyjmowania poszczególnych dyrektyw w dziedzinach wymienionych w jej załączniku.

Europejska dyrektywa ramowa w sprawie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w miejscu pracy ustanawia ogólne zasady dotyczące zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym oraz ochronę pracowników przed nimi. W grudniu 2017 r. Unia Europejska przyjęła dyrektywę (2017/159) wdrażając w tym samym czasie porozumienie dotyczące Konwencji o pracy w sektorze rybołówstwa z 2007 r.

Wydano kilka aktów prawnych regulujących pracę emigrantów w rolnictwie. Niektóre z nich to: *Konwencja Migracji dla Zatrudnienia, 1949 (Nr 97)*; *Konwencja Pracowników Migrujących, 1975 (Nr 143)*; *Konwencja o równym traktowaniu pracowników migrujących, 1962 (Nr 118)*; *Międzynarodowa Konwencja o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących i członków ich rodzin (1990)*. Pracownicy legalnie zatrudnieni, powinni być traktowani na równi, a więc powinni być objęci ubezpieczeniem społecznym a także mieć zapewnioną ochronę w odniesieniu do podstawowych zasad i praw pracy.

Systemy zabezpieczenia społecznego obejmują opiekę zdrowotną, świadczenia z tytułu choroby, starości, macierzyństwa i inwalidztwa, jak również odszkodowania dla pracowników. Systemy zabezpieczenia społecznego są szczególnie ważne dla pracowników zajmujących się rolnictwem, leśnictwem lub rybołówstwem. Na poziomie europejskim wydano kilka aktów prawnych na ten temat: *Konwencja o zabezpieczeniu społecznym z 1952 r. (nr 102)*; *Konwencja o opiece medycznej i świadczeniach chorobowych z 1969 r. (nr 130)*; *Konwencja o świadczeniach z tytułu inwalidztwa, starości i rentach rodzinnych z 1967 r. (nr 130). 128)*; *Konwencja rolnicza o odszkodowaniach dla pracowników, 1921 (nr 12)*; *Rekomendacja rolnicza w sprawie ubezpieczeń społecznych, 1921 (nr 17)*; *Konwencja o świadczeniach z tytułu uszkodzeń ciała w wyniku wypadku przy pracy, 1964 (nr 121)*; *ICESCR, sekcja 9*; *Konwencja o ochronie macierzyństwa, 2000 (nr 183) i jej Rekomendacja nr 191*; *CEDAW (1979)*.

Rolnictwo jest jednym z najbardziej niebezpiecznych sektorów zatrudnienia, a ramy prawne dotyczące pracy w tej dziedzinie zawierają normy dotyczące bezpieczeństwa i zdrowia. Ramy regulacyjne określają środki zapobiegawcze i ochronne dotyczące bezpieczeństwa maszyn, sprzętu, ergonomii, przenoszenia i transportu materiałów, właściwego zarządzania itp. Poniżej przedstawiono niektóre z aktów prawnych regulujących tę kwestię: *Konwencja o*

rehabilitacji zawodowej i zatrudnieniu z 1983 roku (nr 159); Konwencja o rozwoju zasobów ludzkich z 1975 roku (nr 142); Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych z 2006 roku; Konwencja o bezpieczeństwie i higienie pracy w rolnictwie z 2001 roku (nr 184).

Obecna inicjatywa Unii Europejskiej - Bezpieczeństwo i Higiena Pracy - **Ramy Strategiczne na rzecz Bezpieczeństwa i Higieny Pracy na lata 2014-2020** identyfikuje pewne główne wyzwania związane z poprawą wdrażania istniejących dokumentów i zasad dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy. UE proponuje uczynić to poprzez zwiększenie potencjału przedsiębiorstw (małych i średnich) oraz wprowadzenie skutecznych i wydajnych strategii zapobiegania ryzyku. Strategie te przyczynią się do lepszego zapobiegania chorobom związanym z pracą w rolnictwie poprzez przeciwdziałanie nowym i pojawiającym się zagrożeniom.

Non-fatal accidents at work, by economic activity, EU-28, 2011-2017

NACE (Section)	(thousands)							(incidence rate)						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total (all activities)	3 414.7	3 165.4	3 180.5	3 276.6	3 267.1	3 339.9	3 344.5	1 665.1	1 575.9	1 537.6	1 580.9	1 535.1	1 570.8	1 557.9
Agriculture, forestry and fishing (A)	164.9	150.9	157.9	177.5	170.2	168.8	155.5	1 359.8	1 694.3	1 645.6	1 890.6	1 864.5	1 917.5	2 098.8
Mining and quarrying (B)	14.4	12.5	12.0	10.6	9.7	9.4	9.8	1 933.2	1 697.4	1 739.1	1 609.4	1 256.9	1 455.5	1 401.5
Manufacturing (C)	723.8	673.7	648.7	627.1	625.4	633.4	624.7	2 223.5	2 089.9	2 005.4	1 946.8	1 867.1	1 922.4	1 837.3
Construction (F)	479.9	418.4	378.0	376.6	372.3	371.7	376.4	3 381.5	3 066.8	2 869.3	2 920.4	2 843.4	2 879.2	2 875.8
Wholesale and retail trade (G)	451.2	416.8	426.0	410.8	412.6	416.0	412.5	1 494.8	1 373.1	1 419.3	1 378.0	1 393.0	1 382.6	1 380.4
Transportation and storage (H)	286.2	268.7	284.7	271.0	274.5	270.8	300.7	2 764.5	2 590.3	2 668.7	2 539.4	2 470.9	2 430.5	2 633.1
Accommodation and food service activities (I)	168.0	159.6	161.7	157.1	163.4	170.4	170.6	1 816.4	1 698.6	1 730.7	1 623.1	1 645.4	1 665.6	1 600.0
Administrative and support service activities (N)	279.9	246.2	245.3	239.7	244.9	262.8	288.9	2 388.7	2 158.8	2 335.3	2 160.7	2 270.8	2 176.9	2 364.6
Public administration and defence (O)	128.5	123.9	169.6	235.6	229.9	224.1	199.0	1 034.7	1 062.1	1 250.7	1 638.6	1 583.9	1 543.5	1 325.3
Human health and social work activities (Q)	319.5	305.6	321.9	369.4	370.3	378.8	376.4	1 570.0	1 472.7	1 417.4	1 629.3	1 539.9	1 616.7	1 569.1

Note: non-fatal accidents reported in the framework of ESAW are accidents that imply at least four full calendar days of absence from work (serious accidents).

Source: Eurostat (online data code: hsw_n2_01)